

УДК 342.03

Процесуальне значення відкликання апеляційної скарги та відмови від неї в адміністративному судочинстві України

І. В. Кирилюк,
здобувач Харківського
національного університету внутрішніх справ

Розглянуто процесуальне значення відкликання апеляційної скарги і відмови від неї як додаткових механізмів реалізації права апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України. Сформульовано авторське визначення цих правових категорій. Розглянуто типові процесуальні помилки під час розгляду питання про прийняття відмови від апеляційної скарги і закриття у зв'язку із цим апеляційного провадження.

Ключові слова: апеляційна скарга, відмова від апеляції, відкликання апеляції, адміністративне судочинство.

Кирилюк І. В. Процесуальное значение отзыва апелляционной жалобы и отказа от нее в административном судопроизводстве Украины

Рассмотрено процессуальное значение отзыва апелляционной жалобы и отказа от нее как дополнительных механизмов реализации права апелляционного обжалования в административном судопроизводстве Украины. Дано авторское определение этих правовых категорий. Рассмотрены типичные процессуальные ошибки при рассмотрении вопроса о принятии отказа от апелляционной жалобы и прекращения в связи с этим апелляционного производства.

Ключевые слова: апелляционная жалоба, отказ от апелляции, отзыв апелляции, административное судопроизводство.

Kyrylyuk Iryna. Procedural significance of withdrawal of appeal and rejection of appeal in administrative proceedings

Urgency of the article is stipulated by the fact that realization of the person's rights to withdraw his/her appeals or abandon the appeal claims as additional mechanisms for exercising

© Кирилюк Ірина Володимирівна – здобувач Харківського національного університету внутрішніх справ

the right to appeal in administrative courts of Ukraine require a more detailed and systematic analysis.

The aim of the article is to ascertain procedural significance of withdrawal of appeal and rejection of appeal in administrative proceedings and to formulate author's definition of these legal categories.

The conclusion is drawn that the rejection from the appeal is a sign of person's reluctance to realize his/her right to appeal the court decision in the appeal hearing. This right is enshrined in the law as a subjective right of each participant of the trial that has realized his/her right to appeal.

Key words: *appeal, rejection of appeal, withdrawal of appeal, administrative proceedings.*

Більшість людей у разі ухвалення судового рішення не на їх користь протягом визначеного законодавством строку подають апеляційну скаргу. Про вказану можливість обов'язково повідомляється під час оголошення судового рішення, а у разі відсутності особи під час його оголошення про таку можливість безпосередньо зазначається у судовому рішенні. Утім після подання апеляційної скарги особа може відкликати її, позбавивши себе таким чином від додаткових судових розглядів. Право відкликати апеляційну скаргу реалізує принцип диспозитивної в адміністративному судочинстві.

Апеляційне провадження було предметом дослідження багатьох учених-адміністративістів, зокрема В. Б. Авер'янова, Н. В. Александрової, О. М. Бандурки, С. А. Бондарчука, Р. О. Куйбіди, Р. О. Кукурудзи, І. Б. Коліушка, Т. О. Коломоєць, А. Т. Комзюка, А. О. Селіванова, В. І. Шишкіна. Однак реалізація прав особи відкликати свою апеляційну скаргу або відмовитися від апеляційних вимог як додаткові механізми реалізації права апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України ґрунтовно не розглядалися, а тому потребують системного аналізу.

Право особи на відкликання поданої нею або її представником апеляційної скарги перебуває у нерозривному зв'язку зі свободою апеляційного оскарження судового рішення. Воно закріплене в законі як суб'єктивне право кожного з учасників судового розгляду, котрий реалізував право апеляційного оскарження. З урахуванням цього відкликання апеляційної скарги, як і відмова від неї, є відмовою від реалізації вже використаного права. Відмову від апеляційної скарги не можна ототожнювати з відмовою від подання апеляційної скарги. Норми КАС України не передбачають відмови від подання апеляційної скарги. Право на звернення до суду як складової права на судовий захист гарантується ст. 55 Конституції України та пов'язується з переконанням особи про наявність порушень її прав, свобод або інтересів і бажанням звернутися до суду. У ч. 5 ст. 6 КАС України передбачено, що відмова від права на звернення до суду є недійсною. Будь-яка попередня відмова від подання апеляційної скарги є нікчемною і не перешкоджає суб'єктам апеляційного оскарження звернутися з апеляційною скаргою відповідно до встановлених законодавством підстав та строків.

Слід зазначити, що в деяких країнах світу, зокрема у Франції¹, Великобританії², Індії³, сторони можуть відмовитися від подання апеляційної скарги та апеляційного оскарження, надавши суду можливість відразу винести остаточне рішення, яке не підлягатиме оскарженню. Така відмова втрачає силу в разі звернення іншої сторони з апеляційною скаргою.

Згідно з ч. 2 ст. 193 КАС України особа, яка подала апеляційну скаргу, має право відкликати її до початку розгляду справи судом апеляційної інстанції, а друга сторона має право визнати апеляційну скаргу обґрунтованою в повному обсязі чи в певній частині. Результатом розгляду заяви про відкликання апеляційної скарги є ухвала суду про повернення скарги. Розгляд заяви про відкликання апеляційної скарги здійснюється суддею-доповідачем одноособово, без виклику сторін, без обговорення підстав відкликання. В той же час заява про відкликання апеляційної скарги, яка надійшла після початку розгляду справи, не може бути підставою для закриття апеляційного провадження, якщо особа не подала заяви про відмову від скарги.

Відкликання і відмова від апеляційної скарги повинні бути виражені однозначно та оформлені належним чином. Як правило, заявлення особою клопотання до суду про відкликання або відмову від апеляційної скарги належить здійснювати у письмовій формі. Відмова від апеляційної скарги, її відкликання не позбавляє особу можливості реалізовувати інші процесуальні права, якими вона наділена законом як учасник судового розгляду. Відкликання апеляційної скарги є диспозитивним правом особи, яка її подала, і тому перевірка обґрунтованості поданої заяви не вимагається.

До змісту заяви про відкликання апеляційної скарги КАС України не встановлює жодних формальних вимог. Однак для правильного та швидкого вирішення питання про відкликання апеляційної скарги в заяві необхідно зазначити: найменування суду апеляційної інстанції, до якого подана апеляційна скарга; відомості про особу, яка подала апеляційну скаргу, із вказівкою на її процесуальний статус, місце проживання або місцеперебування, місцезнаходження для юридичних осіб; вказівка на рішення, що оскаржується, і найменування суду, котрий його ухвалив; прохання про відкликання апеляційної скарги, дата і підпис особи, яка її подала.

Відкликання апеляційної скарги чи відмова від неї має процесуальне значення і для осіб, які приєдналися до апеляційної скарги. Адже відповідно до ч. 4 ст. 193 КАС України прийняття відмови від апеляційної скарги тягне за собою закриття апеляційного провадження. Після прийняття Закону України «Про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України щодо врегулювання порядку внесення змін і доповнень до апеляційної чи касаційної скарги та їх відкликання» від 08.09.2011 р. № 3719-VI питання про прийняття відмови від апеляційної скарги і закриття у зв'язку з цим

¹ *Новый Гражданский процессуальный кодекс Франции* / пер. с франц. В. Захватаев. – К. : Истина, 2004. – 544 с.

² *Кейлин А. Д.* Судостроительство и гражданский процесс капиталистических государств: Гражданский процесс. Ч. 2 / Кейлин А. Д. ; под ред. : Лунц Л. А. – М.: Внешторгиздат, 1958. – С. 287.

³ *Рябинкин В. И.* Пересмотр судебных решений в индийском гражданском процессе / В. И. Рябинкин // Правоведение. – 1993. – № 3. – С. 107.

апеляційного провадження вирішується судом апеляційної інстанції, що розглядає справу, в судовому засіданні за участі сторін та інших осіб, які беруть участь у справі. При цьому вирішення долі заяв про приєднання до адміністративного позову залежить від суб'єктивної думки судді.

Вбачається за доцільне встановити конкретно визначений порядок прийняття відмови від апеляційної скарги, коли у справі беруть участь особи, які приєдналися до апеляційної скарги. Для забезпечення оперативності апеляційного розгляду суду слід з'ясувати, чи бажають особи, котрі приєдналися до скарги, оскаржувати судові рішення. При виявленні такими учасниками судового розгляду бажання оскаржувати судові рішення варто встановити строк для визначення своїх вимог та їх належного оформлення. У зв'язку з цим пропонуємо ч. 4 ст. 193 КАС України доповнити положенням, що відкликання чи відмова особи від поданої апеляційної скарги не позбавляє інших осіб, які приєдналися до цієї апеляційної скарги, права вимагати від суду розгляду справи.

Під час розгляду питання про прийняття відмови від апеляційної скарги необхідно враховувати положення ст. 59 КАС України: якщо в довіреності обумовлено право представника на апеляційне оскарження постанови суду першої інстанції, то цей же представник має право відмовитися від направлених ним до суду апеляційних скарг. Виняток може бути зроблено лише в тому випадку, коли це прямо обумовлено у довіреності. Якщо ж інтереси особи відповідно до ст. 60 КАС України представляють органи державної влади, органи місцевого самоврядування, інші фізичні та юридичні особи, то відмова цих осіб від адміністративного позову або зміна позовних вимог не позбавляє особу, на захист прав, свобод та інтересів якої подано адміністративний позов, права вимагати від суду розгляду справи, вирішення адміністративного позову в попередньому обсязі.

Вирішуючи питання про прийняття відмови від апеляційної скарги, апеляційний суд не зобов'язаний перевіряти, чи не порушуються такою відмовою права та законні інтереси будь-яких осіб, оскільки право особи на відмову від апеляційної скарги не обмежене.

У науковій літературі звертається увага, що в деяких випадках суди апеляційної інстанції неправильно оцінюють дії осіб, які бажають відмовитися від апеляційної скарги, у зв'язку з тим, що такі особи замість заяви про відмову від апеляційної скарги подають клопотання про залишення позову без розгляду⁴. Критиці піддається вказівка суду, що на стадії апеляційного розгляду особа не має права заявляти клопотання про залишення позовної заяви без розгляду, оскільки це право вона може реалізувати лише під час розгляду справи в суді першої інстанції до ухвалення судом рішення⁵. Підтримуючи вказану позицію, слід зазначити, що в деяких випадках позивач, подаючи до суду апеляційної інстанції клопотання про

⁴ Батрин О. В. Відкликання апеляційної скарги та відмова від неї в цивільному процесі України / О. В. Батрин // Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 245.

⁵ Ухвала Апеляційного суду м. Києва від 06.02.2013 р. у справі № 22-ц/796/2041/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/29146081>.

залишення позову без розгляду, має за мету не відмовитися від апеляційної скарги або від адміністративного позову, а саме скасувати судове рішення першої інстанції і залишити первісну позовну заяву без розгляду⁶.

Суд апеляційної інстанції відповідно до наданих п. 4 ст. 198 КАС України повноважень за результатами розгляду апеляційної скарги на постанову суду першої інстанції має право скасувати постанову і залишити позовну заяву без розгляду або закрити провадження у справі. Згідно з ч. 1 ст. 203 КАС України постанова або ухвала суду першої інстанції скасовується в апеляційному порядку, і позовна заява залишається без розгляду або провадження у справі закривається з підстав, встановлених відповідно ст. 155 і 157 цього Кодексу. Пунктом 5 ч. 1 ст. 155 КАС України передбачається залишення судом позовної заяви без розгляду, якщо надійшло клопотання позивача про відкликання позовної заяви.

Водночас, виходячи зі змісту ст. 108 КАС України, заяву про відкликання позовної заяви позивач може подати до відкриття провадження в адміністративній справі, що є підставою для повернення судом позовної заяви позивачу. В разі, якщо за наявності поданого клопотання про відкликання позовної заяви провадження в адміністративній справі було відкрито, суд може залишити позовну заяву без розгляду на підставі п. 5 ст. 155 КАС України. Відповідно суд апеляційної інстанції може залишити позовну заяву без розгляду у зв'язку з наявністю клопотання про відкликання позовної заяви зі скасуванням постанови суду першої інстанції, як ухваленої помилково, у разі, якщо при перегляді справи в апеляційному порядку виявиться, що у суду першої інстанції були відповідні підстави для залишення позовної заяви без розгляду відповідно до п. 5 ст. 155 КАС України. Подання позивачем заяви про відкликання позовної заяви під час перегляду справи в апеляційному порядку не передбачено КАС України і не може бути підставою для скасування постанови суду першої інстанції та залишення позову без розгляду. Відповідно до ст. 118 КАС України позивач може відмовитися від адміністративного позову, що є підставою для закриття провадження у справі відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 157 КАС України. Таке ж право позивач має і під час апеляційного провадження згідно зі ст. 194 КАС України, що є підставою для визнання рішення суду першої інстанції нечинним і закриття провадження у справі (ч. 2 ст. 203 КАС України).

Після отримання відмови від апеляційної скарги суд повинен постановити ухвалу про її прийняття. Цією ухвалою припиняється провадження з поданої раніше апеляційної скарги. Після припинення апеляційного провадження оскаржувана судова постанова, ухвалена судом першої інстанції, вступає в законну силу. Слід зазначити, що припинення провадження за апеляційною скаргою у зв'язку з тим, що особа, яка її подала, відмовилася від неї, не може бути перешкодою для того, щоб подати інші апеляційні скарги з прийняттям позитивного рішення за результатами їх розгляду, якщо відповідне судове рішення першої інстанції оскаржується іншими особами.

Окрім подання заяви про відмову від апеляційної скарги, КАС України

⁶ Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду від 14.01.2015 р. у справі № 826/14755/14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/42442923>.

передбачає ще варіанти, які юридично не можна назвати відмовою від скарги, але вони також дозволяють певним чином закріпити права та обов'язки сторін. Йдеться про відмову позивача від адміністративного позову та укладення мирової угоди. Якщо на стадії апеляційного розгляду справи між сторонами укладеється мирова угода, то відповідно до ст. 194 КАС України суд зобов'язаний її затвердити. Прийняття апеляційним судом відмови від апеляційної скарги та визнання мирової угоди сторін позбавляє особу, яка подала апеляційну скаргу, і сторін права повторного звернення до апеляційного суду.

Дискусійним є також питання про те, чи може заявник, який відмовився від апеляційної скарги, пізніше оскаржити рішення в порядку касації. КАС України визначає, що в касаційному порядку можуть бути оскаржені рішення, які: вступили в законну силу або вже якимось чином оскаржувалися. На перший погляд, всі умови дотримані. Рішення вже вступило в законну силу, і була спроба оскаржити його в апеляції, але скарга була відкликана. З іншого боку, особа, яка бере участь у справі, мала можливість оскаржити рішення суду в апеляційній інстанції, але добровільно відмовилася від цього. Отже, з точки зору теорії права, можна зробити висновок, що в касацію звертатися не можна, оскільки не було використано право оскаржити рішення в апеляції. Крім того, якщо особа відмовляється від своєї апеляційної скарги, то провадження у справі припиняється. Тому, якщо від скарги відмовитися в апеляції, то в касаційну інстанцію вже звертатися не можна. При цьому, за аналогією, слід відзначити, що інші особи, що також беруть участь у справі, втрачають своє право на касаційне оскарження судового рішення.

Відмова від апеляційної скарги є проявом небажання особи реалізувати використане нею право апеляційного оскарження судового рішення у процесі апеляційного розгляду справи. Це право закріплене в законі як суб'єктивне право кожного з учасників судового розгляду, що реалізував право апеляційного оскарження.

Подальшого наукового дослідження потребує питання щодо визначення правової природи заперечення на процесуальну скаргу в адміністративному процесі, адже таке заперечення є важливим додатковим механізмом забезпечення прав іншої сторони адміністративного спору.

Kyrylyuk Iryna. Procedural significance of withdrawal of appeal and rejection of appeal in administrative proceedings

Urgency of the article is stipulated by the fact that realization of the person's rights to withdraw his/her appeals or abandon the appeal claims as additional mechanisms for exercising the right to appeal in administrative courts of Ukraine require a more detailed and systematic analysis.

The aim of the article is to ascertain procedural significance of withdrawal of appeal and rejection of appeal in administrative proceedings and to formulate author's definition of these legal categories.

The article emphasizes that person's right to recall the appeal filed by this person or by his/her representative is inseparably connected with the freedom of appeal of the court decision. The withdrawal or rejection of the appeal does not constitute a disclaimer of the right to appeal. It ascertains that withdrawal or rejection of the appeal does not deprive persons, who had previously joined the said complaint, from the right to protect their personal interests.

The article indicates that reviewing the rejection the appellate court is not required to check, whether the rights and legitimate interests of any person are being violated by the waiver of appeal, since the person's right to refuse the appeal is not limited.

Termination of proceedings on the appeal due to the fact that the person, who has filed it, refuses it cannot be a hindrance for filing other appeals with the adoption of a positive decision on the results of their review, if appropriate judgment of first instance is challenged by other persons.

In cassation there may be challenged decisions that have entered into force or has been challenged in any way. In this regard, termination of the appeal proceedings makes it impossible to appeal decision of the court of first instance in cassation order in future. In addition, at this instance other persons, who also took part in the case, loose their right to challenge the judgement in cassation order.

Besides filing a waiver of appeal there are also provided other methods of securing rights and obligations of the parties: plaintiff's rejection from administrative claim and voluntary settlement. Court's adoption of appeal rejection and recognition of voluntary settlement deprive the person, who has filed the appeal, and other parties from repeated application to the appeal court.

The article reviews typical procedural errors that occur at considering the question about the adoption the rejection of the appeal and closing the appeal proceedings on this basis.

The conclusion is drawn that the rejection from the appeal is a sign of person's reluctance to realize his/her right to appeal the court decision in the appeal hearing. This right is enshrined in the law as a subjective right of each participant of the trial that has realized his/her right to appeal.

Key words: appeal, rejection of appeal, withdrawal of appeal, administrative proceedings.